

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТОВАРІВ, ЩО МІСТЯТЬ ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Сьогодні Україна продовжує експортувати до інших країн метал, сировину та зерно, хоча вигідніше експортувати кінцеві «інтелектуальні» товари, створені на основі винаходів і промислових зразків, здійснювати обмін ліцензійними технологіями на виробництво високотехнологічних товарів. У розвинених країнах 80% промислового експорту захищено патентами (в країнах СНД цей показник не перевищує 10%), щорічний приріст обсягу світової торгівлі ліцензіями на об'єкти інтелектуальної власності (ОІВ) становить 12%, коли темпи зростання світового виробництва не перевищують 2,5–3% на рік.

Світова практика свідчить, що механізм недопущення на митну територію товарів, що імпортуються з порушенням прав інтелектуальної власності є одним із найважливіших елементів забезпечення економічної безпеки. Необхідність посилення митного контролю об'єктів інтелектуальної власності розглядається як елемент системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності з одного боку, так як елемент системи управління інноваційною діяльністю з іншого.

Митний контроль товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, спрямований на захист інтересів правовласників, забезпечення надходжень в державний бюджет, оскільки вартість прав на користування об'єктами інтелектуальної власності враховується при розрахунку митної вартості товарів та забезпечення безпеки споживачів.

Регулювання вивезення та ввезення технологій здійснюється органами митного контролю, а також через державну систему реєстрації патентів і торгових знаків та дозвільну систему продажу технологій [3].

Міжнародне переміщення технології є більш простим порівняно з рухом товарів і капіталів, але це не означає повну відсутність перешкод. Одним з основних чинників встановлення обмежень на експорт є міркування національної безпеки та прагнення зберегти технологічне лідерство, перешкодами на шляху імпорту можуть бути політичні мотиви, обмеження іноземної конкуренції та необхідність збереження робочих місць.

В цілому Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 648 від 30.05.2012 р., відповідає європейським стандартам захисту прав ІВ митними органами [2]. Україна також ратифікувала міжнародні угоди, зокрема Угоду про принципи

справляння непрямих податків під час експорту та імпорту товарів (робіт, послуг) між державами-учасницями СНД.

Проте питання митного контролю ОІВ залишається досить проблемним, оскільки загальне законодавство та законодавство України зокрема не встигає за розвитком технологій, зокрема високих технологій. Зазначений аспект обумовлює використання нових інноваційних інструментів, наприклад принципу «найкращих доступних технологій без надмірних витрат» (best available techniques not entailing excessive costs (BATNEEC)). Аналог принципу використовувався до 2009 року в Постанові КМУ «Питання ввезення на митну територію України промисловими підприємствами товарів з метою створення нових виробництв із впровадженням енергозберігаючих технологій», яка зобов'язувала надавати висновок НАЕР щодо визнання проекту ефективним в частині впровадження енергозберігаючих технологій на підставі державної експертизи та техніко-економічне обґрунтування та/або бізнес-план та проект створення нового виробництва із впровадженням енергозберігаючих технологій, а також відповідний висновок щодо обґрунтованості заявленої вартості товару, наданий спеціалізованою державною експертною установою.

Крім того, існуючий порядок митного контролю ОІВ створює умови тіньового переміщення технологій в «електронному вигляді» – тіньовий ринок технологій, який є значним за обсягами. Вирішення даної проблеми потребує розширення взаємодії митних органів з інституціями, що забезпечують реалізацію промислової, інвестиційної та інноваційної політики.

Наприклад, у 2012 році митниця США затримала з метою перевірки кілька моделей смартфонів HTC, але згодом з'ясувалось, що порушення патентів Apple не було і імпорт було дозволено. У 2013 році товар з Тайваню було також затримано іншими митними інспекторами у Франкфурті після заяви IPCom про порушення патенту сумісних з 3G пристроїв.

Наприкінці 2012 року компанія JYSK та мережа магазинів «Велика кишеня» зіткнулись з проблемою розмитнення партії дерев'яних вішалок для одягу, оскільки цей вид товару в Україні запатентовано, а відтак ввозити його без дозволу правовласника не можна. Проте запатентований зразок не відповідає критеріям патентоспроможності, оскільки сукупність суттєвих ознак дерев'яної вішалки була загальнодоступною до того, як була подана заявка на реєстрацію промислового зразка в Україні.

Враховуючи необхідність підвищити вимоги до кваліфікованої експертизи (на новизну) та відповідність критеріям національної безпеки необхідно сформувані спеціалізовані митні підрозділи в сфері захисту прав інтелектуальної власності, здійснення валютного контролю за її переміщення та розширити перелік об'єктів контролю відповідно до рівня розвитку технологій.

Список літератури

1. Бек, В.А. Система таможенного контроля как форма государственной услуги регулирования сферы торговли объектами интеллектуальной собственности: автореферат дисс. канд. экон. наук: 08.00.05 / В.А. Бек. – Хабаровск, 2012. – 25 с.
2. Кудрицька Т. Реєстрація винаходів у митному реєстрі: чи спрацює новий механізм захисту прав інтелектуальної власності? [Електронний ресурс] / Т. Кудрицька, А. Биканова. – Режим доступу: <http://www.kisilandpartners.com/ukr/knowledge/articles/1248/>
3. Кукурудза І.І. Міжнародна економіка / І.І. Кукурудза. – Черкаси: ЧДУ, 2000. – 184 с.